

⇒ ECOLOGISCHE SLEUTELFACTOREN: HAALBARE DOELEN, EFFECTIEVE EN BETAALBARE MAATREGELEN

Op 14 en 15 maart 2018 vindt een groot, tweedaags congres plaats over de ecologische sleutelfactoren (ESF's). De eerste dag is speciaal bedoeld voor bestuurders. De aanleiding is het gereedkomen van de ESF's. Volgens Bas van der Wal een belangrijke mijlpaal: 'De sleutelfactoren zorgen voor realistische doelen en zinnige maatregelen om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren.'

De Kaderrichtlijn Water uit 2000 heeft een enorme impuls gegeven aan de kennisontwikkeling op het gebied van ecologische waterkwaliteit. STOWA heeft - mede op basis van deze nieuwe kennis - samen met andere partijen zogenoemde ecologische sleutelfactoren ontwikkeld voor het uitvoeren van watersysteemanalyses. Bas van der Wal van STOWA: 'Een watersysteemanalyse geeft je goed inzicht in de toestand van watersystemen. Maar het vertelt je ook waarom die toestand is

HET KONINGSDIEP: REALISTISCHE DOELEN

Een goede watersysteemanalyse voorkomt onrealistische doelen, zo bleek in Friesland. Daar bestonden plannen om het Koningsdiep te herstellen en om te vormen tot een meer natuurlijke, permanent stromende beek. Uit een uitgevoerde watersysteemanalyse kwam echter naar voren dat dit niet haalbaar was, omdat er jaarrond te weinig water voor zo'n beek is, en ook niet voldoende verhang (i.v.m. stroomsnelheid). Wat wel goed mogelijk is, is het realiseren van een nieuw KRW-type: 'moerasbeek'. Wetterskip Fryslân is dit nu aan het overwegen.

zoals die is, aan welke knoppen je kunt draaien om die toestand te verbeteren en welke potenties een systeem heeft. Het voorkomt op deze manier dat je geld uitgeeft aan maatregelen die effectief lijken, maar het niet zijn. Het toepassen van de sleutelfactoren maakt bestuurlijke keuze-opties expliciet.'

OP GROEN

De ontwikkelde sleutelfactoren liggen ten grondslag aan een watersysteemanalyse. Maar hoe werkt het? Als voorbeeld de sleutelfactoren voor stilstaande wateren. De eerste drie sleutelfactoren zijn de productiviteit van het water (de nutriëntenbelasting, red.), het lichtklimaat en de productiviteit van de waterbodem (nalevering nutriënten uit de bodem, red.). Zij vormen de basis voor ecologisch gezond water: helder water waarin ondergedoken waterplanten zich kunnen vestigen. Die waterplanten vormen op hun beurt de leefomgeving voor macrofauna en vissen.

De volgende drie sleutelfactoren bepalen vervolgens het al dan niet voorkomen van specifieke soorten. Het zijn habitatgeschiktheid, verspreiding en verwijdering. De sleutelfactoren 7 en 8, respectievelijk organische belasting en toxiciteit, gaan over specifieke omstandigheden. De laatste sleutelfactor - context - gaat over de afweging tussen functies van watersystemen. Bas van der Wal: 'Bij een watersysteemanalyse kijk je simpel gezegd of alle sleutelfactoren 'op groen' staan, te beginnen bij ESF 1, de productiviteit van het water. Er zit een zekere volgorde in. Eerst moet de nutriëntenbelasting op orde zijn, voordat het zin heeft aan habitatgeschiktheid te werken.'

STOWA heeft naast sleutelfactoren voor stilstaande wateren, ook sleutelfactoren ontwikkeld voor stromende

Kardinger plas in Groningen

wateren. Zij hebben onder meer betrekking op de hydrologie van beken (de afvoerdynamiek, grondwaterstroming), de belasting met nutriënten, toxiciteit, waterplanten en stagnatie.

AAN DE LAT

Op basis van toegenomen kennis moet je volgens Van der Wal concluderen dat er direct na de inwerkingtreding van de KRW vaak ecologische doelen zijn geformuleerd die te weinig rekening hebben gehouden met de randvoorwaarden die voor ieder water verschillend zijn. ‘Wat de waterschappen de afgelopen jaren hebben gedaan om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren, heeft absoluut geholpen bij het bereiken van de doelen. Maar uit watersysteemanalyses komt vaak duidelijk naar voren dat wij de doelen niet gaan halen, als anderen niets doen. Vergis je niet: KRW-doelen zijn niet iets waarvoor de waterschappen alleen aan de lat staan. Nee, daar staat heel Nederland voor aan de lat.’

Er zijn andere sectoren - landbouw, industrie - die volgens Van der Wal serieus maatregelen moeten nemen om te zorgen dat we ecologische doelen ook werkelijk gaan halen: ‘Het krachtige van de watersysteemanalyses en de ESF-systematiek is dat we dat nu ook heel goed kunnen aantonen. Bovendien krijgen we steeds meer zicht op de kosteneffectiviteit van uiteenlopende maatregelen om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren. We weten steeds beter wat goed en minder goed werkt.’

KARDINGERPLAS: OORZAKEN ALGENBLOEI ACHTERHAALD

In het verleden trad in De Kardingerplas in Groningen vaak blauwalgenbloei op. Hierdoor kon er tot ontevredenheid van recreanten dan niet in deze zwemplas gezwommen worden. Uit een uitgevoerde watersysteemanalyse bleek het strakke peilregime in combinatie met het inlaten van nutriëntrijk water een belangrijke boosdoener. Men laat het peil nu iets verder uitzakken. Dit scheelt enorm in de benodigde hoeveelheid inlaatwater en dus in aanvoer van voedingsstoffen. De waterkwaliteit en het zwemplezier zijn hierdoor de afgelopen jaren aanmerkelijk toegenomen.

In 2021 moeten waterschappen de derde generatie stroomgebiedsbeheerplannen vaststellen. De sleutelfactoren kunnen volgens Bas van der Wal een belangrijke bijdrage leveren aan realistische, haalbare doelen en daarop toegesneden maatregelen in deze plannen.

Meer weten? Op www.ecologischeseleutelfactoren.nl vindt u allerhande informatie en achtergronden over watersysteemanalyses en de sleutelfactoren voor stromende en stilstaande wateren.